

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

3 Quæ fuerit origo idololatriæ, quis progressus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DUBITATIO III.

Quæ fuerit origo idololatriæ, quis progressus.

D. Thomas artic. 4.

12
Origo idololatriæ.

primus
idololatriæ
modus, in
cultu mor-
suorum.

Respondeo, Prima origo idololatriæ fuit desiderium præsentis mortuorum: nempe quatuam erigens, in qua veluti præsentem retineret & cerneret. Huic accedebat tyrannus, per quam iubebat eum à domesticis coli, vt non mortuus, sed in deos relatus videretur. Colligitur hoc Sapiencia 14. vbi sic dicitur: *Initium fornicationis, exquisitio idolorum, & adinuentio illorum corruptio vitæ est. neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Superuacuis enim hominum hæc adinuenit in orbe terrarum, & ideo breuis illorum finis est in ætate. Acerbo enim lactu dolens pater, cito sibi rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cepit; & cõstituit inter seruos suos sacra & sacrificia. Deinde in teruente tempore, conualecente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur signa, &c.* Nec obstat quod quidam dicunt, primum, qui erexit idolum, fuisse Ninum, qui illud statuerit parenti suo Belo, vt pro deo coleretur: ita Commentarius, qui tribuitur Ambrosio in c. 1. Epist. ad Romanos. Eusebius in Chron. Isidorus lib. 8. Etymol. c. 11. quia iste fuit fortè primus qui publicè erexit, constructo templo, & potestate regia populos ad illius cultum compulit. cum hoc tamen stat, vt prius parens priuatim filio idoli & cultum constituerit, vt Sapiens refert. Imò si quis benè aduertat, veramque originem insinuat, cum ait: *Hæc sunt vitæ humanae deceptio, quoniam aut affectui aut Regibus deseruientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt. affectui enim seruierunt, quando desiderio prolis mortuæ statuam erexerunt, & colere cœperunt: Regibus verò, quando statuas vel illorum, vel ab illis erectas coluerunt.*

Ad hanc idololatriam pertinet genus theologiæ, quod fabulosum vocabat Varro, vt refert D. August. li. 6. de Ciuit. c. 5. & à Poëtis tractatur, sic cœpit coli Iupiter, Mars, Mercurius, & similes; quibus Poëtæ tribuunt adulteria, stupra, præposteram libidinem, fraudes, bella, & alia crimina grauissima: magno sanè diaboli artificio; vt homines dum similia faciunt, putent se deos imitari. Deinde hæc consuetudo sensim serpsit imitatione per genus humanum, accedente oblectatione, quæ capitur tum ex pulchritudine & artificio statuarum; tum quòd per eas, absentes nobis quasi præsentis sistamus, vt ibidem Sapiens ait: accedente etiam fraude diaboli, qui se statuis immiscebat, eisque motum, vocem, & quasi vitam dabat, ac responsa per eas edebat.

13
Secundus
in cultu
statuarum.

Hinc orus est secundus idololatriæ modus, quo ipsæ statuæ per se, tamquam numine plena & animatæ coli cœperunt: & quia diabolus statuis illis, mox vt dicatæ erant, se insinuabat, putabant ethnici se posse deos facere, quam potestatem miratur & extollit Mercurius Trismegistus, vt refert D. Aug. lib. 8. de ciuit. cap. 23. Ad hunc modum pertinet theologia civilis, iuxta Varronem, vt docet idem Augustinus lib. 6. cap. 5.

Postea capti pulchritudine & admiranda virtute corporum caelestium & elementorum, nec considerantes vnde eam haberent, etiam his cultum diuinum cœperunt exhibere, & eorum imagines dedicare. vnde Sap. 13. *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his que videntur bona, non poterunt intelligere cum qui est, neque operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex: sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, reitores orbis terrarum deos putauerunt. Quorum si specie delectati, deos putauerunt: sciant quanto us dominator eorum speciosior est.* Et hic est tertius idololatriæ modus, ad quem pertinet theologiæ genus physicum, iuxta Varronem supra: quem non parum confirmarunt Philosophi, præsertim Pythagorici & Platonici, qui putabant mundum esse animatum, singularique eius partes habere animam, quam volebant esse numen quoddam & quamdam diuinitatem: quam sententiam etiam docuit Varro, teste Aug. l. 7. de ciuit. cap. 6.

Præterea crescente praua consuetudine, contig; hæc idolomania inualuit, vt si aliquid esset quòd aliquam vtilitatem vel noxam adferret hominibus, mox pro deo coleretur, vt commoda sui generis conferret, incommoda auerteret. Sic bouem, ouem, capram, canem, serpentem, crocodilum, murem Ægyptium, quem ichneumonem vocant, imò febre, & *negid* coluerunt. proueniebat id ex falsa imaginatione, quòd putarent omnibus huiusmodi rebus vim aliquam inuisibilem præfidere; & connexam esse, à qua regerentur; quam proinde precibus & sacrificiis conciliandam & placandam censebant.

Denique omnibus ferè rebus & operibus, quæ ad vsum humanum pertinent, deos vel deas diuersas præficiabant vt melius succederent, vt ostendit D. Aug. lib. 4. cap. 8. de ciuit. & lib. 6. c. 9. & lib. 7. cap. 23. Cum enim persuasum haberent, ad negotia huius vitæ, vt rectè cedant, & aduersitates vitentur, occulta quadam directione alicuius numinis, & inuisibilis cuiusdam virtutis opus esse (hæc enim apprehensio naturaliter omnibus est infita) hoc numen cum nescirent esse simplex & vnicum, in partes innumeras pro diuersitate negotiorum vel operum secure, & singulis negotiis singula numina præposuere, v.g. aliud rei bellicæ; aliud mercaturæ; aliud agriculturæ; aliud venationis; aliud nuptiis, &c. Rursum sicut negotia alia sunt aliis præstantiora, magisque vniuersalia & latius patentia; ita etiam numina statuerunt alia aliis maiora & præstantiora, singula tamen in suo ordine, & ad proprium negotium putarunt esse suprema, & ab aliis independentia. Et quia spiritalia apprehendere non poterant, posuerunt hæc numina seu virtutes inuisibiles, vel in hominibus mortuis, quos putabant ob aliquam industriam vel beneficium mortalibus collatum ad hoc eleuatos, vt tali vel tali numine pleni essent, eoque veluti animati; vel in statuis, quibus putabant numen certo modo connecti postquam in deos erectæ & dedicatæ essent; vel in partibus mundi, v.g. sole, luna, stellis, mari, fontibus, fluminibus, quas putabant huiusmodi virtute quasi animari, aut assidue possideri; vel in animalibus aut arboribus, quibus etiam numen sibi accommodatum præesse vel adesse putabant.

Ex dictis patet, primam idololatriam fuisse cultum

H h h tum

3. In cultu
partium
mundi.

14
In cultu
cuiusvis
rei vtilis
vel noxiæ.

tum hominum mortuorum; qualis est cultus Iouis, Saturni, Martis, & similibus. secundam, ipsarum statuarum, & dæmonum in statu. tertiam, clementorum & partium mundi, ut solis, lunæ, siderum, quartam, aliarum rerum generi humano commodarum, vel noxiarum.

¹⁵ Petes, Quomodo ergo Psal. 95. dicitur, *Omnes dij gentium dæmonia?*

Omnes dij gentium dæmonia.

Respondeo, Quia quidquid gentes colebant, per idola & in idolis colebant: hæc autem dæmonis plena erant; quæ statuas ipsas veluti animabant: & ita dæmones in ipsis colebantur. Intendebant enim gentes honorem deferre numini, quod in statu se manifestabat; quod ipsi quidem putabant esse numen solis, lunæ, Iouis, Veneris, aut alterius rei: tamen reuera erat diabolus, qui illarum rerum & personarum nomina assumebat, ut ipse sub illis coleretur: de quo vide Lactantium lib. 2. diuinarum instit. cap. 16. & Euseb. de præparat. euangel. lib. 4. cap. 6. Hinc Apostolus 1. ad Corinth. 10. *Scimus quia nihil est idolum in mundo;* (id est, nulla est diuinitas in mundo, quæ per idolum repræsentetur) *sed quæ immolant gentes, dæmonis immolant;* (nimirum qui in statu se exhibent) *& non Deo: nolo vos socios fieri dæmoniorum.* Vide D. Augustinum lib. 8. de ciuit. cap. 24. vbi hanc responsionem insinuat.

Auerte tamen, pro *dæmonia* in Hebræo esse *Elium*, quæ vox est à 70. rectè vertatur *dæmonia*; tamen etiam significat *res vanas*, & consequenter idola, quia nihil his vanius aut imbecillius: & ita sensus est, *omnes dij gentium vani*; cui benè respondet altera pars versiculi per antithesim, *Dominus autem celos fecit.* q. d. omnes dij gentium nullius virtutis, sed noster Deus est omnipotens, &c.

¹⁶ *Platonici etiam summum Deum colebant.*

Nec obstat, quòd Platonici & alij Philosophi etiam coluerint Angelos, quos appellabant minores deos, & præterea summum Deum, deorum minorum patrem & conditorem; idque absque statu: quia Propheta loquebatur de diis populorum qui publicè colebantur, non autem de diis aliquorum Philosophorum, quos ipsi colebant priuatim: quamuis etiam dum hos se colere existimabant, diabolus, qui se fingebat esse de numero illorum, coluerint. Ita etiam diabolus est auctor hominibus colendæ creaturæ loco Dei, ut hunc honorem aliqua arte ad se transferat, sibi que impendi, etsi sub alieno nomine, curet; ut tradit D. Augustinus tum alibi, tum l. 8. de ciuit. cap. 24.

DVBITATIO IV.

Vtrum idololatria sit tantummodò in cultu, quo creatura instar Dei colitur.

¹⁷ *Sententia hæreticorum.*

Quidam hæretici docent, nõ solum tunc propriè idololatriam committi, quando creatura colitur loco Dei, sed etiam quando Deus verus colitur aliquo cultu quem ipse non mandauit. vnde concludunt, Catholicos idololatriam committere quando colunt Deum vel Sanctos per imagines; quia Deus hoc non mandauit. Ita docet Herbrandus Lutheranus, ut refert noster Gregorius à Valentia, 2. 2. disput. 6. q. 11. puncto 1. quem ibi fusè refutat. Idem autè docuit Caluinus lib. 1. Instit. c. 11. n. 8. & 9. vbi id etiam ex eo confirmat,

quòd Iudæi adorantes vitulum aureum in deserto, non intenderint cultum deferre illi imagini, quam scirent nullam vim habere; (neque enim tam citò potuissent obliuisci eorum quæ Deus fecerat in Agypto & mari rubro) sed Deo vero per ipsam: iudicari tamen idololatriam, quòd id fecissent per imaginem, quòd Deus ipsis non mandauerat. Idem censet de paganis, quorum idololatriam vult in eo consistere, quòd Deum verum voluerint sibi præsentem habere per imagines, & in illis eum coluerint. Sed hæc sententia non solum est heretica, sed etiam absurda & apertè falsa. ¹⁸ *Est absurdum.*

Primò, Quia nomen *idololatria* in Scriptura sacra, & apud Scriptores ecclesiasticos numquam accipitur nisi pro cultu quo creatura colitur loco Dei, vel pro affectu, quo quis adhæret creaturæ tanquam Deo, seu huiusmodi: adeò ut etiam quando metaphoricè capitur, (ut cum auaritia vocatur idololatria) respiciat creaturam quodammodò tanquam Deum.

Secundò, Apertè falsum est, Iudæos & paganos in idolis coluisse verum Deum: nam de genibus dicitur ad Roman. 1. *Seruierunt creaturæ potius quam creatori.* 1. ad Cor. 10. *Quæ gentes immolant, dæmonis immolant, & non Deo;* & alia innumera. De Iudæis, Deuter. 32. *Immolauerunt dæmonis & non Deo, diis quos ignorabant: noui recentisque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Deum qui se genuit, dereliquisti, & obliuisti es Domini creatoris tui.* quid dici potest clariùs contra illud figmentum Caluini? Idem habetur Psal. 105. Denique sexcentis locis reprehenduntur quòd Deum reliquerint, & deos, qui nihil possunt, nihil norunt, nihil sentiunt, adorent.

Tertiò, Si volebant fingere similitudinem veri Dei, ut per eam ipsius recordarentur, & cultum ad ipsam dirigerent, cur potius stuxerunt formam vituli, quàm alterius rei, cum Deus numquam sub hac forma illis apparuerit? Itaque hoc euidens signum est, voluisse illos colere primum deum Aegyptiorum Apim, qui forma bouis pingebatur: idque faciebant, quia putabant illius ope se eductos, ut apertè Scriptura insinuat; & fortè eo sine faciebant, ut illius auxilio in Aegyptum redire possent.

Quartò, Iudæi habebant Deum verum præsentem per signa externa multò expressiora, scilicet per columnam ignis nocte & per nubem interdiu, quæ diuino nutu mouebantur & stabantur: non ergo credibile est, eos fecisse similitudinem vituli, ut præsentem haberent Deum verum, sed deum Aegyptium.

Quintò, Ridiculum est, dicere, idèò aliquem cultum esse malum vel idololatriam, quia non est à Deo mandatus: multa enim sunt bona in omni genere virtutum, quæ non sunt mandata; ut in abstinentia; in eleemolyna, in oratione, in gratiarum actione, in laude, voto, &c. Nec vniquam aliquis sapiens obsequium sibi delatum iniuria loco habuit, aut repudiauit, eo solo nomine, quòd illud non mandasset. quæ enim esset ista exotica barbaries, nullum officium admittere, nisi sub pæna mortis præceptum? Imò subditius aut feruus, qui nullum obsequium aut cultum vult deferre suo Principi vel domino, nisi præcepto compellus, hoc ipso parum obsequiosus, & parum amans honoris sui Principis, & parum illi addictus aut vilis censetur. Vnde meritò Dominus ¹⁹ *Lucæ*